

ΓΡΑΜΜΑΤΑ Ν. ΜΑΤΣΑΝΙΩΤΗ ΠΡΟΣ Ε. ΚΡΙΑΡΑ

1

[Αθήνα] 6.2.03

Σεβαστέ Δάσκαλε,

Μαζί με τις θερμές ευχαριστίες μου έχω την ευκαιρία να σας εκφράσω τον απεριόριστο θαυμασμό μου για την προσφορά σας στα γράμματα και το έθνος.

Δικός σας
Ν. Ματσανιώτης

2

Αθήνα, 31.3.2003

Σεβαστέ Δάσκαλε,

Θερμά σας ευχαριστώ για τα πολύτιμα δώρα που η αφιέρωση σας τα κάνει ατίμητα. Με συντροφεύουν σχεδόν καθημερινά και η αποτίμησή τους δεν είναι διόλου συμβατική.

Πλούτισα τις γνώσεις μου για τη γλώσσα μας, εντόπισα αρκετά από τα λάθη μου, αλλά πάνω απ' όλα διάβασα μέσα από τις γραμμές όχι μόνο τη βιογραφία αλλά σε ένα βαθμό και το ψυχογράφημά σας. Την απέραντη έμφυτη ευγένεια και ανεκτικότητα σας αλλά και την ανυποχώρητη προάσπιση της γλώσσας. Σκληρός δουλευτής κι εγώ, μπορώ να εκφράσω το γνήσιο θαυμασμό μου για τον όγκο του έργου σας. Ξεπερνάει και τα ακραία ανθρώπινα όρια.

Με τον αείμνηστο Άγγελο Βλάχο¹ είχα αγαθές σχέσεις αλλά και συχνές προστριβές. Βρήκα δικαιολογημένη πέρα για πέρα την αντίδρασή σας. Αλλά και για τη Γραμματική του Αγαπητού μας Τσοπανάκη² θα σας πω ότι επιχείρησα να μάθω τη σωστή στίξη. Πελαγοδρομήσα. Ας είναι καλά γιατί ως άνθρωπος είναι γλυκύτατος.

Στη χθεσινή «Καθημερινή» διάβασα το άρθρο του Ράμφου.³ Αρρώστησα με την ορθογραφία του.⁴ Απορώ πώς ακόμη και σήμερα ευφυείς άνθρωποι ταλαιπωρούν τα νοήματά τους και τους αναγνώστες τους, χρησιμοποιώντας ή μάλλον κακοποιώντας τη γλώσσα. Και την αισθητική μας.

Σε ανύποπτο χρόνο, στο τέλος του 2000, μου ζητήθηκε να υποδείξω πρόσωπο άξιο να τιμηθεί σε ιατρικό συνέδριο. Για χίλιους λόγους υπέδειξα αυθόρμητα εσάς. Θα χαρώ ιδιαίτερα να σας σφίξω το χέρι και να σας ευχαριστήσω για τα όσα προσφέρατε στη γλώσσα μας, το έθνος και σε μένα προσωπικά.

Με εξαιρετική τιμή
Ν. Ματσανιώτης

1. Α. Βλάχος (1915-2003), λογοτέχνης
2. Α. Τσοπανάκης (1908-2005), καθηγητής Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης
3. Στέλιος Ράμφος (γενν. 1939), μελετητής των γραμμάτων
4. Ορθογραφικά

3

[Αθήνα] Τρίτη 6 Μαΐου 2003

Σεβαστέ και πολύ αγαπητέ κ. Κριαρά,

Ένωσα συγκίνηση και μεγάλη ευχαρίστηση κατά τη σύντομη συνάντησή μας. Χώρος, χρόνος, άνθρωποι δεν ήταν ιδιαίτερα πρόσφοροι για μια ουσιαστική γνωριμία. Καθυστέρησα λίγο να σας γράψω για να είναι οι θερμές ευχαριστίες μου για το δώρισμα

των τεσσάρων βιβλίων σας γνήσιες. Έχω πια την αίσθηση ότι σας γνωρίζω χρόνια πολλά και ότι έχω παρακολουθήσει τις σημαντικές πτυχές του βίου σας από πολύ κοντά. Το γράψιμό σας είναι τόσο ζωντανό που εισδύει ακόμη και στην ψυχή του προετοιμασμένου αναγνώστη.

Ήμουν στην τελευταία τάξη του Βαρβακείου όταν άκουσα την αγόρευση του Θεμιστοκλή Τσάτσου¹ στη δίκη των τόνων.² Και μου θυμίσατε ότι έψαλα κι εγώ τον εθνικό μας ύμνο στην κηδεία του Παλαμά.³ Από τις σελίδες του δικού σας Παλαμά,⁴ όπως και από τα άλλα σας βιβλία, έμαθα πολλά για τα δύσκολα παιδικά χρόνια της Ακαδημίας μας, όχι πως σήμερα είναι εύκολα.

Την πιο ισχυρή εντύπωση μου προκάλεσε η τραυματική εμπειρία σας του 1948,⁵ που σας διακατέχει ακόμη και σήμερα. Τη συμμαρτίζομαι μια και είχα κι εγώ ανάλογη το Μάρτη του 1966, που παραμερίσθηκα από μετριότητα, με ξεπερασμένες γνώσεις, έκτακτο τότε καθηγητή του Αριστοτελείου. Η αδικία όμως αυτή επανορθώθηκε στο ακέραιο – στην ίδια έδρα της παιδιατρικής – δυο χρόνια αργότερα. Έδρα που υπηρέτησα τα επόμενα 26 χρόνια. Μου δώσατε ακόμη το ερέθισμα να αναστοχαστώ τα δικά μου 50 χρόνια επιστημονικής δραστηριότητας και να θυμηθώ κοινούς μας γνωστούς, τους Τερζάκη,⁶ Πρεβελάκη⁷ (με αγαπούσε ιδιαίτερα), Χάρη,⁸ Σμπαρούνη⁹ και άλλους, ευτυχώς ακόμη στη ζωή. Και μου τονώσατε την αγάπη για τη γλώσσα μας, της οποίας – όπως σας είπα – είστε το πιο ζωντανό, το πιο ακμαίο κύτταρο.

Θαύμασα την αγάπη και την ευγνωμοσύνη που διατηρείτε για τους δασκάλους σας Γενεράλι¹⁰ και Μοσχόπουλο¹¹ – και την πατρική τρυφερότητα για τους μαθητές σας.

Η προθυμία σας να μου προσφέρετε το μνημειώδες πολύτομο έργο σας¹² με τιμά και με συγκινεί. Ως βάρβαρος όμως γιατρός και ταλαίπωρος γενικός γραμματέας της Α. Α. αποκλείεται να το χρησιμοποιήσω. Αισθάνομαι απέραντο σεβασμό στις τιτιάνιες διαστάσεις του έργου σας, και όχι μόνο τις ποσοτικές. Συγγραφέας κι εγώ αρκετών χιλιάδων σελίδων, έχω πλήρη επίγνωση του μόχθου σας. Ως ταπεινό αντίδωρο σας στέλνω ανάτυπα ορι-

σμένων ομιλιών μου γενικότερου ενδιαφέροντος, που επιβεβαιώνουν ότι η μακροζωία σας δεν οφείλεται αποκλειστικά στα καλά σας γονίδια.

Σας εύχομαι υγεία και ό,τι καλύτερο μπορεί να σας προσφέρει η ζωή, που τόσα πολλά σας οφείλει.

Δικός σας
Ν. Ματσανιώτης

1. Θεμιστοκλής Τσάτσος (γενν. 1906), καθηγητής Νομικής Σχολής Πανεπιστημίου Αθηνών. Βλ. επιστολή του («Εφημερίς των Ελλήνων Νομικών» Θ' 1942, σ. 43 και «Η Δίκη των τόνων. Η πειθαρχική δίωξις του καθηγητή Ι. Κακριδή». Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2^η 1998, σ. 217-8), όπου διαμαρτύρεται για τη δίωξη του Κακριδή.
2. Πρόκειται για την παραπομπή στο Πειθαρχικό Συμβούλιο του καθηγητή Ι. Κακριδή για το θέμα του τονισμού στη γλώσσα μας.
3. Κ. Παλαμάς (1859-1943)
4. Ε. Κριαράς, «Κωστής Παλαμάς, ο αγωνιστής του δημοτικισμού και η κάμψη του». Εκδ. Γκοβόστη, Αθήνα 1997
5. Ήμουν τότε συνυποψήφιος με το Λίνο Πολίτη και τον Πέτρο Σπανδωνίδα για την έδρα της νέας ελληνικής φιλολογίας του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Από την πλειοψηφία της Φιλοσοφικής Σχολής προκρίθηκε ο Πολίτης. Για το θέμα βλ. όσα σημειώνω στην αυτοβιογραφία μου: «Μακράς ζωής αγωνίσματα», σ. 127.
6. Άγγελος Τερζάκης (1907-1978), μυθιστοριογράφος και μελετητής των γραμμάτων
7. Παντελής Πρεβελάκης (1909-1986), πεζογράφος, μελετητής των γραμμάτων, καθηγητής Σχολής Καλών Τεχνών
8. Πέτρος Χάρης (1902-1996), δοκμιογράφος, μελετητής των γραμμάτων, διευθυντής της «Νέας Εστίας»
9. Χαράλαμπος Σμπαρούνης (γενν. 1929)
10. Εμμανουήλ Γενεράλις (1860-1943), λειτουργός στη μέση εκπαίδευση, συγγραφέας
11. Ιωάννης Μοσχόπουλος (†1933), λειτουργός στη μέση εκπαίδευση
12. Πρόκειται για τους δεκατέσσερις τόμους του «Λεξικού της μεσαιωνικής ελληνικής δημώδους γραμματείας 1100-1669».

4

[Αθήνα] 2 Ιουλίου 2003

Φίλιτατε Δάσκαλε,

Χάρη στην ευγένεια και την καλοσύνη σας προστέθηκα στη χορεία των ... «Κριαριστών». Σας διαβάζω με προσοχή και αγάπη και αυξάνω όχι μόνο τις γνώσεις μου αλλά και το «μέσα πλούτος μου».

Ευχαριστώ θερμά για τα καλά λόγια σας. Η θρησκεία για πολλούς είναι αρρώστια μεγάλη.

Δικός σας
Ν. Ματσανιώτης

5

[Αθήνα] 7.10.03

Αγαπητέ κ. Κριαρά,

Διαβάζω πάντοτε με χαρά και προσοχή όλα όσα έχετε την καλοσύνη να μου στέλνετε.

Σήμερα έγραφα στον κ. Υπουργό Πολιτισμού¹ συνηγορώντας για το έτος Ψυχάρη.² Υποσχέθηκα μάλιστα ότι θα προσπαθήσω να ενισχύσει και η Ακαδημία την πρόταση αυτή.

Δικός σας
Ν. Ματσανιώτης

1. Υπουργός πολιτισμού ο Ευάγγελος Βενιζέλος (γενν. 1957)
2. Είχα τότε ζητήσει από τον υπουργό πολιτισμού Ευάγγελο Βενιζέλο το επόμενο έτος 2004 να χαρακτηριστεί από την πολιτεία έτος Ψυχάρη. Τότε συμπληρώνονταν εκατόν πενήντα χρόνια από τη γέννησή του και εβδομήντα πέντε από το θάνατό του. Ο υπουργός είχε δεχθεί την πρότασή μου και έδωσε τις κατάλληλες εντολές στα αρμόδια υπουργικά όργανα. Όμως η υπουργική απόφαση με την κυβερνητική τότε

αλλαγή δεν εκτελέστηκε. Η οργάνωση για τον εορτασμό του γεγονότος πραγματοποιήθηκε με πρωτοβουλία δύο πανεπιστημιακών καθηγητών και του τομέα μεσαιωνικών και νεοελληνικών σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

6-7

ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Καθ. κ. Εμμαν. Κριαρά
αντεπιστέλλον μέλος
Ακαδημίας Αθηνών

Αθήνα, 26 Ιανουαρίου 2004

Κύριε συνάδελφε,

Η Ακαδημία Αθηνών διοργανώνει Διεθνές Συνέδριο για τις Πανανθρώπινες Αξίες στις 26-28 Μαΐου στην Αθήνα ως εκδήλωση συνδεδεμένη με την τέλεση των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004.

Το διαρκείας δύο και ημίσειας ημέρας Συνέδριο έχει στόχο την αναζήτηση και καθορισμό των κοινών, παγκόσμιων αξιών και της εφαρμογής των για την αντιμετώπιση των τεραστίων προβλημάτων τα οποία σήμερα αντιμετωπίζει η ανθρωπότητα. Σημαντικές προσωπικότητες από διάφορα μέρη της υφηλίου προσκλήθηκαν να παραστούν.

Με την παρούσα επιθυμούμε να σας προσκαλέσουμε σε αυτή την σημαντική συνάντηση και προσδοκούμε μια σύντομη απάντησή σας.

Με τιμή

Καθ. Σπύρος Ιακωβίδης¹
Πρόεδρος
Ακαδημίας Αθηνών

Καθ. Νικόλαος Ματσανιώτης
Γενικός Γραμματέας
Ακαδημίας Αθηνών

1. Σπύρος Ιακωβίδης (γενν. 1928), καθηγητής αρχαιολογίας

8

Αθήνα, 28 Απριλίου 2004

Σεβαστέ, φίλτατε κύριε Κριαρά,

Χάρηκα πολύ που σας έσφιξα πάλι το χέρι και άκουσα τα σοφά σας λόγια. Η παρουσίαση ήταν έξοχη¹ και απόλυτα πειστική για τη δύναμη της σημερινής μας γλώσσας. Τονίζω το τελευταίο, χωρίς να παραγνωρίζω τα πολλά και τόσο σημαντικά που ανέφεραν οι ομιλητές, γιατί περιβάλλομαι από γλωσσαμύντορες, καταστροφολόγους που διατείνονται ότι κινδυνεύει η γλώσσα μας, και συναφείς ανοησίες.

Διάβασα για δεύτερη φορά το άρθρο σας στο Βήμα «συζητώντας για τη γλώσσα» και γοητεύτηκα από το εισέτι στην τελευταία παράγραφο.

Ευχαριστώ θερμά για τα γράμματα και τα νέα γράμματα του Ψυχάρη, καθώς και για τα απολαυστικά νεόπλαστα και τους αρχαϊσμούς. Σκοπεύω να κάνω φωτοτυπίες και να τις μοιράσω στους συναδέλφους μου της οδού Πανεπιστημίου 28! Ασφαλώς θα ωφεληθούν, ίσως γίνουν και ... σοφότεροι.

Ελπίζω να βρεθώ τους προσεχείς μήνες στη Θεσσαλονίκη και να έχω τη μεγάλη χαρά να σας συναντήσω.

Ο θαυμασμός μου στο έργο σας και στην πνευματική και σωματική σας αλκή είναι απεριόριστος. Εύχομαι να είστε πάντοτε καλά.

Δικός σας
Ν. Ματσανιώτης

1. Στις 21 Απριλίου 2004 το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας παρουσίασε στη «Στοά Βιβλίου» στην Αθήνα τη δίτομη: «Επιτομή του Λεξικού της μεσαιωνικής ελληνικής δημόδους γραμματείας του Ε. Κριαρά», που επιμελήθηκαν οι Ι. Καζάζης και Τ. Α. Καραναστάσης (†2010).